

PHÂN GIỚI CẮM MỐC TRÊN ĐẤT LIỀN GIỮA VIỆT NAM VÀ CAMPUCHIA - THỰC TRẠNG VÀ MỘT SỐ KIẾN NGHỊ

ĐẶNG THỊ THẢO*

Phân giới cắm mốc biên giới là việc quan trọng và ý nghĩa đối với các quốc gia bởi vấn đề này không chỉ liên quan đến độc lập, chủ quyền, toàn vẹn lãnh thổ mà còn liên quan đến tình đoàn kết, hữu nghị giữa các quốc gia láng giềng. Hiểu rõ tầm quan trọng của phân giới cắm mốc biên giới quốc gia, Việt Nam và Cam-pu-chia đã tiến hành phân giới cắm mốc biên giới trên bộ từ rất sớm, đến nay đã hoàn thành tổng số mốc đã cắm là 84%¹. Đứng trước bối cảnh mới đã tác động nhiều chiều đến quan hệ Việt Nam và Cam-pu-chia, trong đó cũng sẽ ảnh hưởng không nhỏ đến việc phân giới, cắm mốc giữa hai nước. Vì vậy, đòi hỏi hai bên tiếp tục cố gắng để hoàn thành mục tiêu đề ra, tạo nền tảng vững chắc củng cố mối quan hệ “Láng giềng tốt đẹp, hữu nghị truyền thống, hợp tác toàn diện, bền vững lâu dài”.

Từ khóa: Phân giới cắm mốc đất liền; biên giới; lãnh thổ; Việt Nam; Cam-pu-chia.

Border demarcation is of paramount importance and significance for nations as it involves not only issues related to independence, sovereignty, and territorial integrity but also pertains to the solidarity and friendship between neighboring countries. Understanding the importance of border demarcation, Vietnam and Cambodia have undertaken the task of demarcating their land border quite early. So far, 84% of the total border markers have completed marking. The new context which has multifaceted impacts on the relationship between Vietnam and Cambodia has also had a considerable influence on the border demarcation between the two countries. Therefore, it requires both sides to continue their efforts to achieve the set goals, thus establishing a solid foundation to reinforce the relationship as “good neighbors, traditional friendship, comprehensive and sustainable cooperation”.

Keywords: Land border demarcation; border; territory; Vietnam; Cambodia.

NGÀY NHẬN: 12/10/2023   NGÀY PHẢN BIỆN, ĐÁNH GIÁ: 17/11/2023   NGÀY DUYỆT: 15/01/2024

DOI: <https://doi.org/10.59394/qlnn.336.2024.759>

1. Thực trạng phân giới cắm mốc trên đất liền Việt Nam và Cam-pu-chia

Biên giới trên đất liền Việt Nam và Cam-pu-chia (dài khoảng 1.137 km²), đi qua 10 tỉnh biên giới Việt Nam là: Kon Tum, Gia Lai, Đắk Lắk, Đắk Nông, Bình Phước, Tây Ninh, Long An, Đồng Tháp, An Giang, Kiên Giang tiếp giáp với 9 tỉnh biên giới Cam-pu-chia là:

Rattanakiri, Monduliri, Tboung Khmum, Kratie, Svay Rieng, PrayVeng, Kandal, Takeo và Kampot.

Đường biên giới giữa Việt Nam và Cam-pu-chia có quá trình hình thành từ lâu đời, trải qua nhiều biến động thăng trầm của lịch

* *ThS, Học viện Chính trị khu vực II*

sử, từ thời phong kiến đến thuộc địa của các nước tư bản phương Tây, ranh giới của hai nước cũng có nhiều thay đổi. Từ năm 1954 - 1979, Việt Nam và Cam-pu-chia đã tiến hành một số đợt đàm phán, bước đầu đạt được nhận thức chung về nguyên tắc giải quyết biên giới nhưng không ký kết được văn kiện pháp lý nào.

Trên tinh thần tôn trọng độc lập, chủ quyền, toàn vẹn lãnh thổ và củng cố mối quan hệ giữa hai nước. Năm 1983, Việt Nam và Cam-pu-chia đã thống nhất và đi đến ký kết “Hiệp ước về nguyên tắc giải quyết vấn đề biên giới giữa nước Cộng hòa xã hội chủ nghĩa Việt Nam và nước Cộng hòa nhân dân Cam-pu-chia”. Năm 1985, trên cơ sở Hiệp ước nguyên tắc vấn đề biên giới ký năm 1983, hai nước đã soạn thảo và ký “Hiệp ước hoạch định biên giới quốc gia giữa nước Cộng hòa xã hội chủ nghĩa Việt Nam và nước Cộng hòa nhân dân Cam-pu-chia” vào ngày 27/12/1985, trong đó đã mô tả chi tiết vị trí, hướng đi của đường biên giới theo bản đồ UTM tỷ lệ 1/50.000 đính kèm. Theo đó, hoạt động phân giới cắm mốc trên thực địa cũng chính thức được khởi động từ năm 1983. Hoạt động này kéo dài liên tục trong 5 năm (đến năm 1988 thì dừng lại do những bất ổn chính trị tại Cam-pu-chia). Trong 5 năm này, Việt Nam và Cam-pu-chia đã phân định được 207 km đường biên và cắm được 72 cột mốc trong tổng số 322 mốc dự kiến³.

Từ năm 1989 - 1998, hai bên không tiến hành được các cuộc đàm phán nào về vấn đề biên giới, lãnh thổ do những vấn đề chính trị của Cam-pu-chia. Để nối lại hoạt động phân giới cắm mốc giữa hai nước. Ngày 17/01/1995, nhân chuyến thăm Việt Nam của Thủ tướng thứ nhất Hoàng thân Norodom Ranariddh, hai bên đã ra thông cáo báo chí khẳng định mong muốn xây dựng đường biên giới giữa hai nước. Ngày 01/6/1998, nhân dịp chuyến thăm hữu nghị chính thức Việt Nam, Thủ tướng thứ nhất Chính phủ Hoàng gia Cam-pu-chia Ung Hout và Thủ

tướng nước Cộng hòa xã hội chủ nghĩa Việt Nam Phan Văn Khải đã đạt được nhận thức chung về vấn đề biên giới, khẳng định tiếp tục tôn trọng các hiệp ước, hiệp định đã ký và nhất trí tiến hành các cuộc họp giữa hai bên để tiếp tục giải quyết các vấn đề tồn tại giữa biên giới hai nước.

Nhờ sự nỗ lực của hai nước từ ngày 10/10/2005, Việt Nam và Cam-pu-chia đã ký “Hiệp ước giữa nước Cộng hòa xã hội chủ nghĩa Việt Nam và Vương quốc Cam-pu-chia bổ sung Hiệp ước hoạch định biên giới quốc gia năm 1985”. Nhờ đó, hoạt động phân giới cắm mốc đã được khởi động trở lại từ năm 2006. Tính tới thời điểm tháng 4/2017, hai bên đã hoàn thành phân giới, cắm mốc được khoảng 1.045/1.137 km đường biên giới đất liền, xây dựng trên thực địa 314/371 cột mốc chính, 1.511 cột mốc phụ và 221 cọc dấu phân giới 1.044 km trên tổng số 1.258 km⁴, trong đó đã cắm được cột mốc ở hầu hết các vị trí quan trọng như: các cửa khẩu, nơi có đường giao thông cắt qua biên giới, nơi tập trung đông dân cư, đặc biệt đã cắm được cột mốc ở điểm đầu và điểm cuối của biên giới đất liền. Hai bên đã quy thuộc được 111 cồn bãi trên sông, suối biên giới, trong đó có 43 cồn bãi thuộc Việt Nam, 68 cồn bãi thuộc Cam-pu-chia; có 3 tỉnh của Việt Nam đã hoàn thành việc xác định vị trí và xây dựng cột mốc chính và cơ bản hoàn thành công tác phân giới trên thực địa (Kon Tum, Bình Phước, Đồng Tháp)⁵.

Để ghi nhận thành quả trên và tạo điều kiện trong quản lý, phân định, cắm mốc biên giới quốc gia giữa hai bên cho giai đoạn tiếp theo, ngày 05/10/2019, nhân chuyến thăm chính thức của Thủ tướng Cam-pu-chia Hun Sen tại Hà Nội, Việt Nam và Cam-pu-chia đã phối hợp tổ chức Hội nghị tổng kết công tác phân giới cắm mốc và Lễ ký hai văn kiện pháp lý ghi nhận thành quả phân giới cắm mốc đã đạt được gồm Hiệp ước bổ sung 2019 và Nghị định thư phân giới cắm mốc 2019.

Với 84% số lượng công việc phân giới cắm mốc được hoàn thành, hiện vẫn còn tồn đọng 6 đoạn biên giới chưa phân giới cắm mốc (chiếm 16%). Đây là những khu vực nhạy cảm cả về yếu tố lịch sử, địa lý và kinh tế - xã hội; hoạt động xâm canh, xâm cư diễn ra phức tạp, xảy ra tranh chấp, va chạm giữa người dân hai bên biên giới; công tác quản lý biên giới của lực lượng chức năng hai nước tại các khu vực này cũng gặp nhiều khó khăn⁶. Vấn đề hạn chế này luôn được hai nước quan tâm, giải quyết trong giai đoạn tiếp theo.

2. Nguyên nhân chưa hoàn thành phân giới, cắm mốc trên đất liền Việt Nam và Cam-pu-chia

Thứ nhất, công việc phân giới, cắm mốc là công việc đòi hỏi các chủ thể phải có sự đầu tư lớn về nguồn lực. Nguồn lực ở đây không chỉ là yếu tố con người mà còn là điều kiện kinh tế, khoa học - công nghệ... Trong bối cảnh Việt Nam và Cam-pu-chia đều là những chủ thể có nguồn lực chưa đủ mạnh thì trong cùng một giai đoạn phải tiến hành phân giới, cắm mốc với nhiều chủ thể khác nhau, như: Việt Nam không chỉ tiến hành phân giới, cắm mốc với Cam-pu-chia mà còn tiến hành phân giới, cắm mốc với Lào, Trung Quốc; phía Cam-pu-chia cũng tiến hành với Thái Lan và Lào. Vì vậy, nguồn lực cũng phải phân bổ, chia sẻ dẫn đến không thể tập trung hoàn toàn cho việc phân giới, cắm mốc giữa Việt Nam và Cam-pu-chia.

Thứ hai, do sự tác động của yếu tố tự nhiên và con người nên thường có sự khác biệt giữa bản đồ và thực địa. Để giải quyết khác biệt giữa bản đồ và thực địa thì công việc phân giới cắm mốc phải tạm dừng lại để chờ có sự trao đổi, tham vấn, khảo sát thực địa và đến khi có quyết định thống nhất cuối cùng giữa hai nước thì công việc phân giới cắm mốc mới được tiếp tục triển khai trở lại.

Thứ ba, điều kiện tự nhiên, địa hình ở khu vực biên giới của hai là rừng núi hiểm trở, đi

lại khó khăn. Đây là yếu tố bất lợi cho việc hoàn thành phân giới cắm mốc theo đúng tiến độ mà Việt Nam và Cam-pu-chia đề ra.

Thứ tư, sự chống phá từ phía các đảng chính trị đối lập ở Cam-pu-chia. Tính đến thời điểm hiện tại, Cam-pu-chia có 3 đảng lớn: Đảng Nhân dân Cam-pu-chia (CPP), Đảng Mặt trận đoàn kết dân tộc vì một nước Cam-pu-chia độc lập, trung lập, hòa bình và thống nhất (FUNCINPEC) là hai đảng chính đang cầm quyền. Đảng Cứu quốc Cam-pu-chia (CNRP) là đảng đối lập chính và khoảng 58 đảng phái khác⁷. Các đảng phái đối lập tại Cam-pu-chia vào mỗi dịp tranh cử, bầu cử các cấp hoạt động rất mạnh, gây nhiều áp lực cho đảng cầm quyền trên các lĩnh vực lớn, như: chính trị, an ninh, kinh tế - xã hội...

Trong quan hệ giữa Cam-pu-chia và Việt Nam, các đảng đối lập cũng gây nhiều áp lực cho Đảng Cam-pu-chia, trong đó có vấn đề phân giới cắm mốc. Trong suốt quá trình phân giới cắm mốc trên đất liền, các Đảng chính trị đối lập của Cam-pu-chia có nhiều hoạt động, cản trở như giai đoạn 1989 - 1993, nhiều lực lượng đối lập ở Cam-pu-chia đặt vấn đề xét lại hiệu lực của Hiệp ước hoạch định biên giới 1985⁸ bởi lý do là một số thể lực phản động, thù địch có quan điểm cho rằng Hiệp ước 1985 được ký trong bối cảnh Cam-pu-chia chịu nhiều sức ép của Việt Nam (thời điểm quân tình nguyện Việt Nam đang ở Cam-pu-chia), nhiều lần yêu sách đòi xóa bỏ các hiệp ước, hiệp định biên giới Việt Nam và Cam-pu-chia đã ký trong những năm 80 của thế kỷ XX⁹.

3. Một số kiến nghị nhằm hoàn thành phân giới cắm mốc trên đất liền Việt Nam và Cam-pu-chia

Một là, hai bên cần phối hợp triển khai thực hiện tốt các hiệp định, hiệp ước và các thỏa thuận đã ký. Trên cơ sở kết quả đã đạt được hai bên pháp lý hóa bằng các hiệp định, hiệp ước mà gần đây nhất là Hiệp ước bổ sung năm 2019 và Nghị định thư phân giới,

cắm mốc năm 2019. Nội dung hai văn bản pháp lý này không chỉ ghi nhận thành quả phân giới cắm mốc giữa hai nước mà còn là khung cơ sở pháp lý cho quá trình quản lý, bảo vệ và phát triển đường biên giới hòa bình, hữu nghị, ổn định và phát triển giữa Việt Nam và Cam-pu-chia. Khi khu vực biên giới, đường biên giới ổn định sẽ là điều kiện quan trọng thúc đẩy hợp tác, gắn kết, phát triển trong quan hệ hai nước, đồng thời là cơ sở cho việc hoàn thiện 16% các đoạn biên giới còn lại.

Hai là, hai nước cần sớm tiến hành đàm phán xây dựng các hiệp định, hiệp ước cụ thể về Quy chế quản lý biên giới, quy chế quản lý cửa khẩu để hoàn thiện các cơ chế song phương về quản lý biên giới, cửa khẩu tạo điều kiện cho việc quản lý và xây dựng đường biên giới hòa bình, ổn định và phát triển. Hiện nay, Việt Nam và Cam-pu-chia đang quản lý những đoạn chưa phân giới cắm mốc theo Hiệp định về quy chế biên giới đất liền Việt Nam - Cam-pu-chia ký ngày 20/7/1983 và khoản 5 Điều III Hiệp ước bổ sung năm 2005. Tuy nhiên, không có điều khoản quy định cụ thể về trình tự, thủ tục triển khai việc sửa chữa, khôi phục hoặc xây dựng công trình bảo vệ sự ổn định của mốc biên giới, bờ sông, suối biên giới và sông núi biên giới bị hư hỏng, sạt lở đang gặp nhiều khó khăn, vướng mắc về các thủ tục song phương, gây chậm trễ và ảnh hưởng nhiều tới sự ổn định của đường biên giới và mốc quốc giới cũng như quá trình tiếp tục phân giới, cắm mốc giữa hai nước.

Ba là, hai bên cần tăng cường quá trình gặp gỡ, trao đổi, đàm phán và cùng nhau tìm ra những giải pháp cụ thể cho từng điểm tồn đọng, khó khăn liên quan đến sự khác biệt giữa bản đồ và thực địa, đoạn có vị trí chiến lược quốc phòng - an ninh trọng yếu trên địa phận một số tỉnh, như: Đắc Lắc, Tây Ninh..., trên tinh thần đoàn kết, hữu nghị, cùng có lợi. Quá trình này nếu không được tiến hành, đề cập thường xuyên và giải quyết dứt điểm sẽ

không chỉ ảnh hưởng đến kết quả phân giới cắm mốc giữa hai nước mà còn là cơ hội cho các phần tử xấu hoặc một số nước khác lợi dụng để chia rẽ mối quan hệ giữa Việt Nam và Cam-pu-chia.

Bốn là, thường xuyên phối hợp với các địa phương biên giới và các lực lượng chuyên trách bảo vệ biên giới nhằm nắm chắc tình hình biên giới, tham mưu xử lý kịp thời các vụ vi phạm biên giới, đặc biệt là các hoạt động phá hoại mốc giới, cọc dấu hay các hoạt động tuyên truyền sai sự thật về việc phân giới cắm mốc giữa Việt Nam và Cam-pu-chia từ các thế lực thù địch. Không để xảy ra điểm nóng trên biên giới, góp phần xây dựng đường biên giới hòa bình, ổn định, hợp tác và phát triển.

4. Kết luận

Với sự thiết lập quan hệ ngoại giao của hai nước Việt Nam và Cam-pu-chia hơn 56 năm qua, việc triển khai công tác phân giới cắm mốc biên giới đất liền sẽ được hợp tác, trách nhiệm và hoàn thành sớm đường biên giới đất liền, từ đó, hai nước tiếp tục củng cố và phát triển tình hữu nghị truyền thống, đồng thời trên cơ sở nguyên tắc tôn trọng độc lập chủ quyền và toàn vẹn lãnh thổ của nhau. □

Chú thích:

1. Công tác phân giới, cắm mốc giữa Việt Nam và Campuchia đã đạt những thành quả gì? <https://special.nhandan.vn>, truy cập ngày 20/11/2023.

2. Biên giới Việt Nam - Campuchia. <https://vi.m.wikipedia.org>, truy cập ngày 20/11/2023.

3, 8. Trần Xuân Hiệp (chủ biên). *Quan hệ Việt Nam - Campuchia từ sau chiến tranh Lạnh đến nay*. H. NXB Thông tin và Truyền thông, 2018, tr. 170, 170.

4. Tiếp tục gìn giữ, vun đắp và phát triển quan hệ Việt Nam - Campuchia lên tầm cao mới. <https://tapchiconsan.org.vn>, ngày 11/12/2023.

5, 6, 9. Bùi Nam Khánh. *Quá trình hợp tác phân giới, cắm mốc biên giới đất liền Việt Nam - Campuchia*. Tạp chí Nghiên cứu Nước ngoài, Tập 36, Số 2 (2020), tr. 95, 96, 95.

7. Chính trị Campuchia. <https://vi.wikipedia.org>, truy cập ngày 20/11/2023.